

TARÓDINÉ CSESZKA ÉVA

NAGYÉRI KÁROLY

Sztálinváros furcsa parancsnoka

Sztálinváros (az egykori Dunapentele) 1956-os történelmével kapcsolatban a szakirodalom általában két, országosan is figyelemre méltó eseményt emel ki: az október 25-i sortűzet, valamint hogy november 7-én fegyveresen védték a várost a szovjet csapatokkal szemben. Már az is szokatlan, hogy ugyanaz a katonai

parancsnok vezényelt tüzet mindkét esetben. Azonban ha hozzátesszük, hogy a parancsnok 1957 januárjáig a helyén maradhatott, és utána is „megúszta” halálos ítélet nélkül, akkor már kezd érdekessé válni a dunapentelei történet és benne az ezredparancsnok, Nagyéri Károly százados személye és sorsa.

Nagyéri Károly (születési neve Nagy Progner Károly) nincstelen parasztcsaládból származott. A második világháború kitörése után, 1940. december 2-án a 101. légvédelmi tüzérszázaléhoz vonult be katonai szolgálatra. A katonaságnál távbeszélő- és rádióskiképzést kapott, 1943. május 17-én őrzetóként szerelt le. A főváros ostroma után a szovjetek 1945. január 13-án mint polgári személyt fogságba ejtették és elvitték málenkij robotra, így két és fél évet töltött a Donyec-medencében. Innen hazatérve 1947-től Nagyéri Károly tagja lett az MKP-nak. Még 1944. szeptember 9-én megnősült, 1956-ig öt gyermeke született.

Később a Magyar Néphadsereghez került, és ott viszonylag rövid időn belül nagy karriert futott be. 1950. május 10-én a Bem légvédelmi tüzér tartalékos tiszti iskolába hívták be, ahonnan július 14-én tartalékos alhadnagyként szerelt le. Ekkor kérte át magát a hivatásos állományba. Október végén a Bem légvédelmi tüzértiszti iskola hallgatója lett. 1950 novemberétől 1951. szeptember 28-ig a Honvéd Akadémia ezredparancsnoki tagozatának hallga-

tója. 1951. szeptember 26-án soron kívül főhadnaggyá léptették elő, és megkapta első önálló parancsnoki beosztását Nagykanizsán. 1952. november 7-én jó munkája elismeréseképpen a Magyar Népköztársaság Érdemérem ezüst fokozatát kapta a párttól, és ezzel egy időben századossá léptették elő. 1955. január 31-től egy tíz hónapos ezredparancsnoki tanfolyamra vezényelték a Szovjetunióba, hazatérte után, 1955. október 29-én pedig kinevezték a sztálinvárosi 142. honi légvédelmi tüzérezred parancsnokává.

SORTÚZ A FORRADALMÁROK ELLEN

Az 1956. október 23-i fővárosi események hatására a Tolbuhin laktanyában október 24-én hajnali 4 órakor az Országos Légvédelmi és Légierő Parancsnokság gyalogsági riadót rendelt el. A harci riadó után Nagyéri konkrét intézkedéseket tett a környéken lévő fontosabb objektumok megszállására, a helyőrségbe vezető utak ellenőrzésére, a laktanya védelmének megerősítésére, a hadosztály-parancsnokság pe-

dig Sztálinvárosba küldött egy négyfős tiszti küldöttséget. Nagyéri 15 honvédet és egy tisztet rendelt a helyi kiegészítő parancsnokságra erősítésképpen. Őrzés alá vonta a városi szivattyútelepet, a szigeten lévő víztároló medencét, majd 10 fős kíséretet küldött a tűzoltó-parancsnoksághoz. A harcrendben lévő ütegek számára fokozottabb harckészültséget vezetett be. Az őrséget megerősítette, s a laktanya különböző pontjain öt könnyűlöveget helyezett tüzelőállásba, két löveget pedig a lőszerraktár biztosítására rendelt. A laktanya valóságos erőddé vált. Nagyéri közvetlen összeköttetést épített ki a helyi rendőrséggel és büntetés-végrehajtási parancsnoksággal, s felvette a kapcsolatot a dunaföldvári légvédelmi tüzérezred, valamint az Ercsiben lévő pontosos hidász dandár parancsnokságával.

A legtöbb vidéki városban a budapesti eseményekre való reagálás csak később következett be. Bár a hatalom bízott abban, hogy sikerül elszigetelnie a vidéket a fővárostól, október 26-ra nyilvánvalóvá vált, hogy a forradalom átterjedt az egész országra. A forradalmi megmozdulások menetrendje

a városokban országsszer-
te igen hasonló volt. A
kezdeményezésre a nagy-
üzemek munkásai, bá-
nyászok, diákok, fiatalok
vállalkoztak. A tömegde-
monstrációk helyszínei elsősorban
a pártállam szimbólumai – a pártbizott-
ság épülete, tanácsháza, börtön –, a
szovjet katonai emlékművek és a tele-
pülések katonai laktanyái voltak. A
város főterén zajlottak a nagygyűlések,
ahol a követeléseket összegezték.

A forradalom első napjaiban még
szilárdnak látszó helyi hatalom képvise-
lői elbizonytalanodtak. A sortűzek-
ben a terror kiterjesztésének szándéka
húzódott meg, amitől a hatalom a tö-
meg megfélemlítését remélte. Vidéken
a tűzparancs kiadásának joga a párt
megyei első titkárait illette. Október
25-én egyébként a vezérkari főnök a
Magyar Népköztársaság minden alaku-
latának távmondzatban elrendelte, hogy
jól látható helyekre címer nélküli nem-
zetiszín zászlókat tűzzenek ki, és csak
abban az esetben lőjenek, ha a felkelők
be akarnak törni, vagyis ha fegyverrel
támadnak.

1956. október 25-én délután egy kö-
rülbelül 1500 fős tömeg az előző este
Dunapentelére visszakeresztelt telepü-
lés főterén tartott gyűlésről elindult a
laktanyához. Ennek délelőtti előzmé-
nye, hogy Budapestről a városba érke-
zett egy teherautó négy katonával,
hogy kenyeret szállítson a fővárosban
harcolóknak. A kenyérgyár igazgatója
azonban jelentette ezt Nagyérinek, aki
utasítást adott a négy katonára „letartó-
ztatására” és a laktanyába szállítására.
A Bartók téren délután tartott nagygyű-
lés egyik témája éppen ezért a letartó-
ztatott katonák kiszabadítása, valamint
élelmiszerral való ellátása volt. A Tolbu-
hin laktanyánál a tömeg sikereket ért
el, ugyanis először szabadon engedték
a katonákat, akik a Bartók térre vissza-
vonulva elmesélték a budapesti esemé-
nyeket. Ezt követően a tömeg a négy
katona mellé szerzett kíséretül to-
vábbi öt katonát Nagyérítől, „*hogy biz-
tosan célba érjen*” a Budapestre küldött
élelmiszer.

Mindeddig nem történt semmi at-
rocitás, a tömeg békésen, tárgyalásos
úton érte el a célját. Visszaemlékezé-
sek szerint a küldöttséget a laktanya
előtt felállított őrség megállította, egy
kísérő állt a teherautó lépcsőjére, úgy
mentek a laktanya kapujáig. Bent min-
den katonának géppisztolya vagy pus-
kája volt, övében négy kézigránát, a

tetön hatalmas kövekből védősánc,
mögöttük lövegek, mellettük roham-
sisakos katonák.

Hogy miként fajult el a következő
menet útja a laktanyánál, arról a forrá-
sok már más hangnemben írnak le
kétféle verziót. A városi rendőrfőnök
17 óra körül jelentette, hogy a tömeg
a laktanyához indult, valószínűleg fegy-
verért. A parancsnokság emiatt első-
fokú készültséget rendelt el, a katonák
elfoglalták helyüket. A tömeg még min-
dig a négy katona kíséretére kért
újabb katonákat, majd puszkákat köve-
telt („*legalább vagy öt puskát adjon*”),
azonban Nagyéri ezektől már elzárkó-
zott. A sortűz közvetlen előzményeiről
egy ügynöki jelentésben ez olvasható:
„*Nagyérit már az épület előtt találták.
Igen elfogta a düh, hogy értsenek ma-
gyarul, a nincsből nem adhat stb. stb.
Egyszer csak azon veszi magát észre
Nagyéri, hogy a nép szivárog be a lak-
tanyába, s már egész nagy tömeg van
bent, s majdnem elérték az épületet.
Rákiált a küldöttség vezetőjére: Ki in-
nét bitangok! Előkapta pisztolyát, s rá-
lőtt a vezetőre, kinek karját lőtte ke-
resztül.*”

Mindezt az egység 1957. január 2-
án készített jelentésében már a követ-
kező módon magyarázza: „*A parancs-
nok elvtárs kiment a kapuhoz és be-
szélt a tömeghez. A tömeg azonban to-
vább kiabált [...], betörték a laktanya
kapuját, és behatoltak. Az eligazítás
alapján tűz vezényszóra a védelemhez
beosztott katonák riasztólövéseket ad-
tak le. [...] A katonák következő tűzcsa-
pása a betódultakra irányult. [...] Ez
alkalommal a civilek közül 2 halott és
16 sebesült lett.*”

Az idézett forrásokból is kitűnik,
hogy az emberek nem „fegyveres
támadást” kíséreltek meg a laktanyá-
val szemben. Több forrás is megemlíti,
hogy fegyver a tömegben nem volt.
Kövekkal „betörni a kaput” elég való-
szerűtlen úgy, hogy az épület előtt álló
Nagyéri azt ne vette volna észre. A tra-
gédiát illetően még mindig sok a nyi-
tott kérdés: Elővigyázatlan volt a pa-
rancsnok, amikor kiment a delegáció
elé? Betörték a kaput, vagy nyitva ma-
radt? Azt nem védte senki? Miért nem
figyelmeztették előre a polgári lakos-
ságot, hogy milyen intézkedést fog-
natosítanak azokkal szemben, akik a
katonainak nyilvánított területre lép-
nek? Hiszen a parton – szemben a lak-
tanyával – titokban végigfektetett le-
génység nem enged másra következ-
tetni, mint hogy a hatalom birtokosai

Névjegy

Nagyéri Károly

1923–1994

Katonatiszt, 1956-ban a sztálinvárosi
légvédelmi tüzérezred parancsnoka.
A világháború után szovjet munkatá-
borban tölt éveket, majd hivatásos ka-
tonatisztként ezredparancsnoki tan-
folyamra kerül ismét a Szovjetunióba.
A forradalom alatt fellép a forradal-
márokkal szemben, majd a felkelők
választják parancsnokukká. Végül a
Szovjetunióban kiképzett parancsnok
szembeszáll a Sztálinvárost támadó
szovjet csapatokkal. A Budapesti Ka-
tonai Bíróság 1957-ben a népi demok-
ratikus államrend megdöntésére irá-
nyuló szervezkedés vezetésének bü-
ntetésében életfogytiglan tartó szabad-
ságvesztésre ítélte. 1962. július 1-jén
szabadult kegyelemből.

szinte „várták” a tömeg megjelenését.
Kérdés, volt-e felülről jött utasítás,
hogy mindenképpen lőni kell, mint oly-
sok más helyen ezen a napon az or-
szágban.

A hatalom képviselői 1956-ban min-
denhol azt hangoztatták, hogy a sor-
tűz jogos volt. Arra hivatkoztak, hogy
a katonák feladata volt megvédeni a
rájuk bízott katonai objektumot, azaz
katonai esküjüknek tettek eleget, ami-
kor végrehajtották a parancsnok uta-
sítását. Az alakulatnak a forradalom le-
verése után készült jelentése már a kö-
vetkezőket tartalmazza: „*A jelentések
szerint volt nyilasok, SS-tisztek, bünte-
tett előéletű személyek vezetésével 150-
200 főből álló tömeg 17 órakor táma-
dást intézett a laktanya ellen, kövek-
kel.*” Nagyéri „*a laktanyába való beha-
tolást csak tűzparancs kiadásával tudta
megakadályozni*”. A szakirodalom ezt
objektumvédő sortűznek tekinti. Az
azonban kérdés marad, hogy a hatalom
próbálta-e elkerülni a vérontást, vagy
szándékosan „kiprovokálta” azt, aho-
gyan nagyon sok helyen az országban.

Tudjuk, hogy a pártszervekkel és a rendőrséggel jó volt a tüzezerred kapcsolata. A korábban is idézett ügynökjelentés szerint a laktanyában tartózkodott a politikai tiszt, a hadosztály kiküldött tisztjei, valamint Kócsa László, a városi párttitkár. Könnyen elképzelhető, hogy a pártvezetők a laktanyában döntően befolyásolták Nagyérít.

A forrásokból ugyanakkor az is látszik, hogy a honvédség feloszlatta ugyan a tömeget, de nem került sor célzott lövésekre, hanem – a szabályzatnak megfelelően – főleg a levegőbe lőttek. Az állambiztonsági szervek Grafológus fedőnevű ügynöke így „jelentett” az eseményről 1959-ben: *„A lövésre a tetőről két főhadnagy egy-egy kézigránát köteget dobott a tömeg elé, kikben nem is [...] a felrobbanó kézigránát, mint inkább a robbanástól széjjel freccsenő, apróra tört dolomitkő csinált*

nagy kárt. Pisztolya elsütésével egy időben a százados kiáltott is, hogy tűz. A titokban a parton végigfektetett legénység a parancsra lőtt is, de minden

torkolattűz felfelé vágott, így azok nem a tömegre, hanem a levegőbe lőttek.” Ezt követően az emberek visszavonultak a Bartók térre azzal a felkiáltással, hogy *„ránk lőttek az áruló tisztek”*.

Az eseményeket az 1957 januárjában készült jelentés szerint az előjáróparancsnokoknak távbeszélőn jelentették, s egyben azonnali segítséget kértek. Mivel a hadosztály nem tudott segíteni, a székesfehérvári 6. lövészhadtest parancsnokságához fordultak. Másnap a 2. gépkocsivezető-képző iskola sárbogárdi alakulatától 16 tiszt és 85 harcos érkezett. A feszült helyzetet jól érzékelteti, hogy október 27-én, *„tekintettel a polgári lakosság és a honvédség közötti ellentétre, a tisztek családtagjait a parancsnokság beszállította a laktanyába”*.

Ahogy az első fegyverek eldördültek, az utcák a budapesti harcokra kezdtek emlékeztetni. A felkelők esténként sikertelenül ostromolták a laktanyát és a városi hadkiegészítő parancsnokságot is. A katonaság továbbra is a kemény kéz politikáját képviselte. Teherautóra szerelt gépfegyverrel járőr-

szolgálatot szerveztek a városban, meghirdették az innen-onnan (például a rendőrségtől) szerzett fegyverek kötelező beszolgáltatását, éjszakára pedig kijárási tilalmat rendeltek el. Az erjedés azonban már elkezdődött a katonaságnál. Száraz Jenő tartalékos orvosszázados Budapesti útvjáról visszatérve *„sajnálkozását fejezte ki, hogy Dunapentelén még mindig szemben áll a honvédség a »néppel«*”. Nagyéri azonban kijelentette, hogy nem támogatja a forradalmat, míg arra felsőbb vezetőktől parancsot nem kap.

Közben azonban az országos politika megváltozott. Október 29–30-án a HM utasítására megalakult az ezred katonai forradalmi tanácsa. Tagjai között még ott volt a laktanyaparancsnok Nagyéri, a törzsfőnök Papp Vendel és az alakulat párttitkára, Herke József főhadnagy, ugyanakkor már néhány sorkatona is. A Forradalmi Katonai Tanács delegációt menesztett a frissen megalakult városi Nemzeti Bizottsághoz azzal a szigorú eligazítással, hogy *„fegyverkiadás ügyében nem tárgyalhatnak”*. A delegáció egyik tagját, Bo-

— — — — —
Az ÁVH-énekkar
előadása
Sztálinvárosban
— — — — —

ros István főhadnagyot azonnal a Nemzeti Bizottság elnökhelyettesévé választották.

Nagyérinek személyes kapcsolata a Nemzeti Bizottsággal tudomásunk szerint ez idő tájt nem volt. Nem tudjuk, hogy konkrét felsőbb utasításra várt, vagy „magánszorgalomból” tartott ki a kemény kéz politikája mellett még Nagy Imre október 28-i nyilatkozata után is. Kihallgatási jegyzőkönyvében az október 31-i napra így emlékezik vissza: „Boros fhgy nekem jelentette, hogy az OLEP utasítására a szovjeteket meg kell támadni, ha november 10-ig nem hagyják el az országot. Ebben én kételkedtem, és mondtam Boros fhgy-nak, hogy hozza fel hozzám a távmondatot. Boros fhdy fel is hozta, és abban valóban utasítottak bennünket a szovjetek elleni támadásra november 10 utáni időkre, ha nem hagyják el az országot. Az aláíró Madarász vörögy. Nádor ezr. volt.”

Pedig az egységen belül és kívülről is próbálták őt más irányban befolyásolni. Érezve a tömeg felháborodását, a városi kiegészítő parancsnokság sze-

mélyi állománya azon tanácskozott, hogy „a tömeget valamilyen formában megnyeri”. „Úgy döntöttünk, hogy ki-megyünk közéjük, és kijelentjük, hogy segítségükre leszünk a város megvédésében.” Nagyéri hajthatatlan volt, erre Izinger Gyula főhadnagy – későbbi kihallgatási jegyzőkönyve szerint – azt javasolta, hogy „mondjon le, és legyen más a parancsnok, hogy ezzel is csillapítsuk a felzaklatott tömeget, de Nagyéri ezt nem tette”.

AZ ELSŐ LETARTÓZTATÁS

November 1-jén, a Nemzeti Bizottság második ülésén megszavazták 13 ÁVH-s letartóztatását. Ugyanekkor tárgyaltak a honvédség helyzetéről, amely még mindig nem állt át a forradalom oldalára, és felmerült, hogy a laktanyában ávosokat rejtegetnek. Boros István főhadnagy megemlítette, hogy Nagyéri ezredparancsnok jelenléte jelenti a komoly akadályt. Izinger Gyula főhadnagy a kiegészítő parancsnokságról ki-látásba helyezte a városban a védelem

megszervezését. Ezek után a Nemzeti Bizottság beválasztotta Izingert az intézőbizottságba, majd határozatot hozott arról, hogy Nagyérit leváltja funkciójából, és letartóztatja. Ebben egyébként nincs meglepő, mivel ország-szerte általános tendencia volt, hogy a parancsnokok a Forradalmi Katonai Tanácsban vagy már nem is kaptak helyet, vagy egy-két nap múlva kizárták őket, mondván, „akadályozzák a forradalom kibontakozását”. Ahol fegyveres harc is volt, ott a parancsnokot általában letartóztatták és börtönbe zárták, ezzel nemcsak parancsnoki, hanem személyes befolyásukat is elveszítették.

A dunapentelei fegyveres erők főparancsnokává kinevezett Izinger Gyula főhadnagy feladata lett, hogy elmenjen a laktanyába és letartóztassa Nagyéri századost, valamint az ezred párttitkárát, Herke főhadnagyot. Még aznap 14.30 körül Izinger Gyula főhadnagy néhány sorkatona kíséretében egy Csepel tehergépkocsival kihajtott a laktanyába, mind a négyen elővették oldal-

A pártház épülete
Sztálinvárosban

fegyvereiket, és kivont pisztollyal bementek, majd közölték Nagyérral, hogy „saját érdekében menjen be velük a Nemzeti Bizottsághoz”. Nagyéri arra hivatkozott, hogy a honvédelmi miniszter állította oda parancsnoknak, ezért nincs joguk őt leváltani, és nem megy velük. Izinger erőszak alkalmazását helyezte kilátásba. Nagyéri erre engedett, csak azt kérte, jelenthesse ezt felsőbb parancsnokának. Telefonált is Veszprémbé Sánta alezredesnek, elmondta, hogy letartóztatták, és Sztanó Béla százados veszi át a parancsnokságot. Ezután szolgálati fegyverét átadta Sztanónak.

A forradalom leverése után a hadosztálynak küldött jelentés szerint a parancsnok letartóztatását a Forradalmi Katonai Tanács javaslatára eszközölték, és a letartóztatásban részt vevő sorkatonák a laktanya Forradalmi Katonai Tanácsának tagjai, a laktanyából kiküldött delegáltak voltak. Ez is bizonyítja, hogy a hon-

védésnél a személyi állomány jó része már a forradalom mellett állt, csak Nagyéri személye miatt nem tették ezt hivatalosan. A forradalom leverése után készített jelentésekben a kommunista pártszervek és a katonaság is kiemelte Nagyéri helyállását az első napokban.

A Nemzeti Bizottság elnöke később azzal magyarázta a letartóztatásokat, hogy a tömegszenvedélyt igyekeztek csillapítani és a letartóztatottakat az esetleges bosszútól megvédeni, s aki bűnös, az a bíróság előtt feleljen tetteiért. A *Dunapentelei Ifjú Forradalmár* című lap I. évfolyamának 1. számában közölt cikk ugyanezt erősíti meg: „Városszerte nagy megnyugvást keltett, hogy a laktanya bűnös parancsnokát, aki elsősorban felelős a városban történt véres eseményekért, a Nemzeti Bizottság utasítására a Forradalmi Katonai Tanács bebörtönöztette és helyére új parancsnokot állított. Követeljük, hogy Nagyéri századost és politikai helyettesét, Herke főhadnagyot a tömeg előtt nyilvános tárgyaláson vonják felelősségre.”

Az ÁVH-sokat és a két katonatisztet a tanács pincéjébe szállították. Az óvintézkedés egyébként indokoltnak bizonyult. Mivel a tömeg majdnem megtámadta az épületet, amikor megtudta, hogy ott tartják őket fogva, és kis híján betört a tanács pincéjébe, biztonságosabb helyre kellett vinni őket. Így még aznap 22 órakor erős fegyveres kísérettel átszállították a vasműigazgatóság helyiségébe, majd az épület légópincéjében helyezték el.

A VÁROS VÉDELMEBEN

November első napjaiban megszilárdult a forradalom helyzete. A Nemzeti Bizottság elhatározta, hogy a szovjet túlerővel szemben is megvédi a várost, így mozgósítást rendelt el. A város katonai főparancsnoka, Izinger Gyula főhadnagy már november 2-án beöltöztetett 500 civilt, és védelmi terv is készült a szovjetek ellen. November 4-én, valószínűleg az általános szovjet támadás hírére, Izinger idegkimerültségre

Dunapentelei forradalmárokról készült dokumentumfotó

hivatkozva lemondott, a Nemzeti Bizottság pedig felmentette főparancsnoki tisztsége alól. A későbbi vádirat szerint Nagyérit a katonái követelték vissza parancsnoknak.

A Fejér Megyei Rendőr-főkapitányság politikai nyomozó osztályának őszszefoglalója a november 4-i eseményeket a következőképpen rekonstruálja: „az operatív csoport vezetője felhozatta a pincéből Nagyérit és felszólította, hogy »akar-e katona lenni?« Nagyéri kijelentette, hogy igen, ő katona volt és az is akar maradni. Erre felszólította, hogy tegye le az esküt, kezébe adta az eskümintát, ezt Nagyéri felolvasta.” Papp Bálint kinevezte Nagyérit a gyárőrség helyettes parancsnokának, amelyet az elvállalt. Majd a Nemzeti Bizottság épületében Pados István, a Nemzeti Bizottság elnöke kinevezte Nagyérit a város katonai parancsnokának.

Vajon Nagyéri tisztában volt-e azzal, mit vállalt el? Aligha. Milyen motiváló tényezők hathattak rá? Azt nyilvánvalóan érezte, hogy a nép gyilkosként tekint rá a levezényelt sortűz és az erős kéz politikája miatt. Annak is tudatában lehetett, hogy egysége is erjedésnek indult már a forradalom első napjaiban, ami kicsúcsosodott abban, hogy a Forradalmi Katonai Tanács, valamint a Nemzeti Bizottság megalakulása után fokozatosan „perifériára szorult” és persona non grata lett. Zavarthatta a felső vezetés határozatlansága is. Az új helyzetben elképzelhető, hogy egysége iránti elkötelezettsége, katona mivolta miatt vállalta a visszatérési lehetőséget. Valószínűleg nem tudta azt sem, hogy a város fegyverben áll a hatalmas létszámfölénnyel rendelkező szovjet hadsereggel szemben.

Katonaként nyilván tudhatta, reménytelen vállalkozás a város megvédelése. Valószínűsíthetjük, hogy nem volt tisztában a helyzettel és a rá váró feladattal. Azt azonban tudta, hogy katonái is részben elfordultak tőle – ez letartóztatásakor vált teljesen nyilvánvalóvá. Vissza akarta szerezni becsületét? Jóvá akarta tenni a bűnét? Gondolt-e a családjára, feleségére, öt gyermekére a fogdában, akikről semmit sem tudott? Nyilvánvalóan ezek a tényezők mind befolyásolhatták döntését. A fogságból való kikerülés érdekében, a helyzet ismeretének hiányában lehetett Nagyéri kompromisszumkész. Katonaként a regnáló hatalommal kellett egyezkednie, ez pedig azokban a napokban a forradalom oldalán volt.

A forradalom leverése után a hadosztály-parancsnokság elhárítóosztálya által Nagyéiről készített jelentésben Kerdivári Sándor százados megállapította, hogy letartóztatásáig Nagyéri a fegyverek kiadása ellen volt, kiszabadulása után azonban mindenben alávetette magát a Nemzeti Bizottság határozatainak. „[...] sok tényező mutatta azt – írta Kerdivári –, hogy ellenforradalmi személyek irányítják az egész szovjetellenes védelmet. Ezt látva őneki ott kellett volna hagyni az egész »N.B.«-t, amire lehetősége is lett volna, mert pobjeda gk-val sokszor egyedül járt. Ha ő otthagyja a »N.B.«-t, nem lett volna katonai pk. És az egész védelem főleg a honv. szétszaladt volna, mivel irányítás nem lett volna. Bizonyára Nagyéri szds-t igyekeztek terrorizálni és ennek is betudható az, hogy minden intézkedésében az ellenforradalmat szolgálta.”

S mit gondolhatott erről a város? A katonának beöltöztetett emberek hivatásos katonai vezető nélkül maradtak. Kellott egy hozzáértő parancsnok, akit katonái tisztelnek, jó szervező, képes a fegyelmet biztosítani, erős kézzel összefogni az erőket. Nem csodálkozhatunk, hogy az ekkor fogságban lévő Nagyéri jutott eszükbe, aki határozottságról, „erős kézzel” tett tanúbizonyságot a forradalom első napjaiban, igaz, akkor még a másik oldalon. Előző napi ülésén vizsgálta a Nemzeti Bizottság Nagyéri szerepét a laktanyánál elkövetett vérengzéssel kapcsolatosan, s arra a megállapításra jutott, hogy nem ő a felelős, hanem Herke főhadnagy. Száraz Jenő tartalékos orvosszázados azt is elmondta: „hallottam, hogy Nagyéri bajtársat letartóztatták [...] azonnal bejöttem a Nemzeti Bizottsághoz és elmondtam, hogy Nagyéri százados nem gyilkos, mert ő nem a népre, hanem a levegőbe lövett”. November 3-án este Papp Vendel törzsfőnököt a Nemzeti Bizottság határozata alapján szintén letartóztatták. Ügyét a bizottság ülése elé vitték, ám „a tárgyalást, tekintettel, hogy későre nyúlt az idő, megszakították és Papp százados a lakására hazaküldték”.

Tekintve, hogy a forradalom első napjaiban a párt és erőszakszervezete szellemi irányítója volt a katonaság akcióinak, valószínűsíthetjük, hogy nem egyedül Nagyéri hozta meg a döntést a tüntető tömegbe lövetésről. Mindenestre abban mindenkinek a véleménye egyezett, hogy Nagyérinél „jobb”, „alkalmasabb” parancsnokot nem fog-

nak egyhamar találni, tehát kinevezték „az összes fegyveres erők főparancsnokává”. Tisztársai is megerősítették, hogy Nagyéri letartóztatása után „a laktanyában teljesen felbomlott a rend”.

Mennyire lehetett őszinte Nagyéri tevékenysége? Későbbi bírósági tárgyalásánál arra hivatkozott, hogy a családját féltette, valamint hogy kényszerítettek, egyedül sehová sem mehetett. „Kiszabadulása után más választása nem volt, mint az, h. a város védelmét tovább fogja szervezni.” A vád azonban ezt a védekezést nem fogadta el. A fellebbviteli tárgyaláson a katonai főügyész szerint Nagyéri „érdemeket akart szerezni az ellenforradalmárokkal szemben elkövetett cselekményeiért, ezért átlált”.

A forradalom leverését követően felülvizsgálati tárgyalásán Nagyéri azt mondta letartóztatásával kapcsolatban, hogy „ez engem nagyon bántott és letört. Majd amikor én kiszabadultam a börtönből, már akkorra az ezredem az ellenforradalom oldalára állott. Ez volt az egyik indító oka az elkövetett tetteimnek.” Nagyéri szerint Pados a következőket mondta neki: „Önt kiengedtük a letartóztatásból, azonban ha nem végzi kellőképpen a feladatát, önre hadbíróvár vár. Azt is mondta, h. ne merjek szökni, mert figyelnek [...] Azért nem szöktem meg, mert féltem, h. a családomon bosszút állnak.” A sokféle verzió, a sokféle magyarázat arra utal, hogy több tényező hatott Nagyéire.

Nagyéri Károly szinte egyetlen katonai főparancsnoki tevékenysége a város fenyegető szovjet támadás elleni védekezés megszervezése volt. Szabadon engedése után rögtön a laktanyába sietett, hogy felmérje az alakulat állapotát. Nagyéri másnap a helyszíni szemle után néhány löveg elhelyezkedésén módosított, például azt, amelyik az L épületek között volt, kivitette Nagyvenyimre, a 4. üteg mellé, mondván, nem jó helyen van, mert miatta szétlőhetik a várost.

Mozgósítást rendelt el, hogy az „ütegeket feltöltse”, valamint megszervezte a védelmet. Kinevezte a város déli és északi részének parancsnokait. Az R40-es rádió adó-vevő készüléket (a híres pentelei Rákóczi Rádiót) kezelőszemélyzetével együtt a legbiztosabb helyen szállásolta el. A Vasmű laboratóriumában kézigránátokat is gyártatott, amelyeket végül nem vetettek be.

Nagyéri határozottságról tett tanúbizonyságot, katonatársai minden kétséget kizáróan egyhangúlag állították, hogy a rend szinte azonnal helyreállt.

Nagyéri nem hátrál

Dunapentele Katonai Parancsnoka visszautasítja a szovjet beavatkozást

A SZOVJET ULTIMÁTUM

1956. november 7-én a Kecskeméti Szovjet Parancsnokság parlamenterei a következő felszólítást adták át a Városi Nemzeti Bizottságnak és a Katonai Parancsnokságnak.

Felszólítom Dunapentele helyőrségét, hogy a fegyvert tegye le. Fegyverletétel esetén a katonák, tiszthelyettesek és tisztek életüket, szabadságukat és politikai jogukat megtarthatják.

Ha a helyőrség a fegyvert nem teszi le, úgy a Szovjet Parancsnokság a várost fegyveres erővel beveszi. A harc után az összes fegyveresek, katonák és civilek hadifogolyként kezelendők.

VÁLASZ A SZOVJET ULTIMÁTUMRA

Dunapentele Katonai Parancsnoksága és a Városi Nemzeti Bizottság a következőkkel válaszol a Kecskeméti Szovjet Parancsnokság felszólítására.

1. Dunapentele az első szocialista város Magyarországon. A városban többségben munkások laknak, és a hatalom az ő kezükbe van letéve. Az 1956. október 23-i győztes forradalom után a munkások megválasztották a Nemzeti Bizottságot, hová saját küldötteiket delegálták. A város Katonai Parancsnoksága szorosan együtt dolgozik a Nemzeti Bizottsággal.

2. A város lakósága fegyverben van, s eltökélt szándéka, hogy a fegyvert nem teszi le, hanem az utolsó csepp véréig fogja védeni a gyárat, a házakat és az egész várost, melyet salyát kezükkel építettek fel. A munkásság megvédi a várost fasiszta támadással szemben, de a szovjet csapatokkal szemben is, ha ők megtámadják a várost.

3. Mink a szovjet csapatokra nem lövünk az esetben, ha a várost 10 kilométer körzetben nem közelítik meg.

4. Mi továbbra is barátságban akarunk élni a szovjet néppel, de csak az esetben, ha az ország belügyeiben nem avatkoznak bele.

5. A város fegyelmére és rendjére a felfegyverzett munkások vigyáznak. A gyár üzemei többségben dolgoznak. A városban ellenforradalmárok és fasiszták nincsenek.

6. Ha a Szovjet Parancsnokság nem akart vért ontani, de válaszuk nem elégti ki, úgy javasoljuk a további megbeszélést semleges övezetben.

Dunapentele, 1956. XI. 7.

NAGYÉRI KÁROLY

Dunapentele Katonai Parancsnoka

(PADOS ISTVÁN)

Dunapentele Nemzeti Bizottságának Elnöke

sal, valamint főbe lövés terhe mellett felelősek azért, nehogy szabadon engedése után megszökjön. Két napig ők kísérték, majd a Nemzeti Bizottság elhárítórészlege vette át tőlük Nagyéri figyelését.

A SZOVJET TÁMADÁS

November 6-án Dunaföldvállról egy százados telefonon biztatta, hogy tartson ki, mert a szovjetekkel a segítségére mennek, és kérte Nagyérit, tegyék le a fegyvert, és a várost adják át a szovjeteknek. Nagyéri magából kikelve ordította: „*Ki hívta magukat ide, vegye tudomásul a szovjet hadsereg, hogy megmutassák [sic!] az egész világ előtt, hogy Dunapentelére nem teszi be a lábát orosz!*” Nagyéri aláírása szerepel azon a kézzel írott fogalmazványon is, amely a fegyverletételt kategorikusan elutasította: „*A város lakósága [sic!] fegyverben van, s eltökélt szándéka, hogy a fegyvert nem teszi le, hanem az utolsó csepp véréig fogja védeni a gyárat, a házakat és az egész várost, melyet salyát [sic!] kezükkel építettek fel.*”

Az 1959-ben született ügynöki jelentés azt sugallta, hogy Nagyéri – bár a védelmet megszervezte – a közvetlen fegyveres ellenállást mindvégig akadályozni próbálta. Bár nem volt hatalma a várost átadni, tűzparancsot visszavonni, Nagyéri állítólag titokban átküldte a szovjeteknek a lövegek elhelyezkedésének helyszínrajzát. A jelentés szerint amikor a szovjet gépek megtámadták a várost, az ütegek lőttek, de löelemképzőjük nem volt, így légicélra nem tudtak pontosan lőni, arról nem is beszélve, hogy az irányzékok is el lettek állítva. Ezzel magyarázta az ügynök, hogy egyetlen találat sem érte a szovjet gépeket.

Valóban így történt? Vagy a Grafológus fedőnevű ügynök kisebbíteni próbálta Nagyéri szerepét, hogy így enyhébb büntetéssel megúszhassa? Nagyéri a lövegek elhelyezésénél külön figyelmet szentelt annak, hogy a szovjet támadás a várost és a lakóépületeket ne veszélyeztethesse. Nyilván tisztában volt a szovjet hadsereg erőfölényével, így nem lehetett kétsége bármiféle harc hiábavalóságáról. „*Sztálinvárosban nem volt komoly ellenállás*” – jelentette ki tárgyalásán, s ez tulajdonképpen igaz volt. A kb. 400 (más forrás szerint 1200-1500) főnyi „katonaság” semmi veszteséget nem okozott a szovjeteknek. Lőttek ugyan, de

A tűzparancsot Nagyéri személyesen adta ki, mégpedig azzal a megjegyzéssel, hogy utolsó vérig kell a várost védelmezni: „*169/1956 Parancs a tűz megnyitására. [...] Ennek érdekében a védelemnek megparancsolom: 1. Minden állásban lévő üteg (löveg) köteles tüzet nyitni minden felbukkanó harcokcsira, gépkocsin szállított szovjet gyalogságra, szovjet földi csapatokra, hadtáp utánpótlásokra, kételtű járművekre, valamint szovjet felségjellel ellá-*

tott repülőgépekre.” Telefonon is parancsot adott, hogy minden orosz tankra lőni kell, „*amelyik tiszt a parancsomat nem teljesíti, azt a helyszínen fogom agyonlőni.*”

Az azonban bizonyos, hogy a főparancsnokká kinevezett Nagyériben nem bíztak meg százszázalékosan. Budai Zoltán későbbi tanúkihallgatása során elmondta: Papp Bálint azt az utasítást adta, hogy állandóan legyenek mellette Apagyi József százados

találat nem volt. Tudatos volt-e ez, és ha igen, kinek a részéről? A városi kiegészítő parancsnokság jelentése szerint a helyi kommunisták azt az utasítást kapták a pártszervektől, hogy „szintén öltözzenek fel katonának és ártanak ott, ahol tudnak, szedjék ki az ütőszegyet, illetve tegyék azokat használhatatlanná és keltsenek pánikot a katonák között és szaladjanak el elsőnek a védelemtől és vonják maguk után a többieket is. Ez a lehető legjobban sikerült.” Vajon erről tudott-e Nagyéri? Esetleg számított-e arra, hogy a kommunisták majd igazolják őt a forradalom bukása utáni időszakban?

Dunapentele november 7-i ostromáról a tüzérezred 1957. január 2-án kelt jelentése ekképpen tájékoztat: „a 4. üteg állását 25 perces tüzérségi tűzzel lőtték. [...] Az üteg személyi állománya az állást elhagyta, valamennyien lakásukra hazamentek. Ez idő alatt az 1-ső és 3. üteg személyi állománya szintén hasonlóan járt el. [...] 14.30-kor 8 db. Mig 17-es típusú repülőgép támadást indított a város körül elhelyezett ütegek ellen (géppuskázták, ágyúzták a lö-

vegeket). Ugyanakkor 51 db. harckocsi körülrárta a várost. A repülőgépekre az ütegek tüzet nyitottak. [...] A védelem 16.30-ra szétbomlott, a harcosok elhagyták állásaikat és hazamentek. [...] az alakulat személyi állományából [...] két fő halt meg. Haditechnikából 41 közepe és könnyű löveg vált hadihaszálhatatlanná, melyeket szovjet harckocsik lőttek ki, illetve tiportak össze. [...] A laktanyában lévő M. ruházati raktár a harcok folyamán kiégett.” Szovjet veszteségekről egyetlen forrásban sem esik szó.

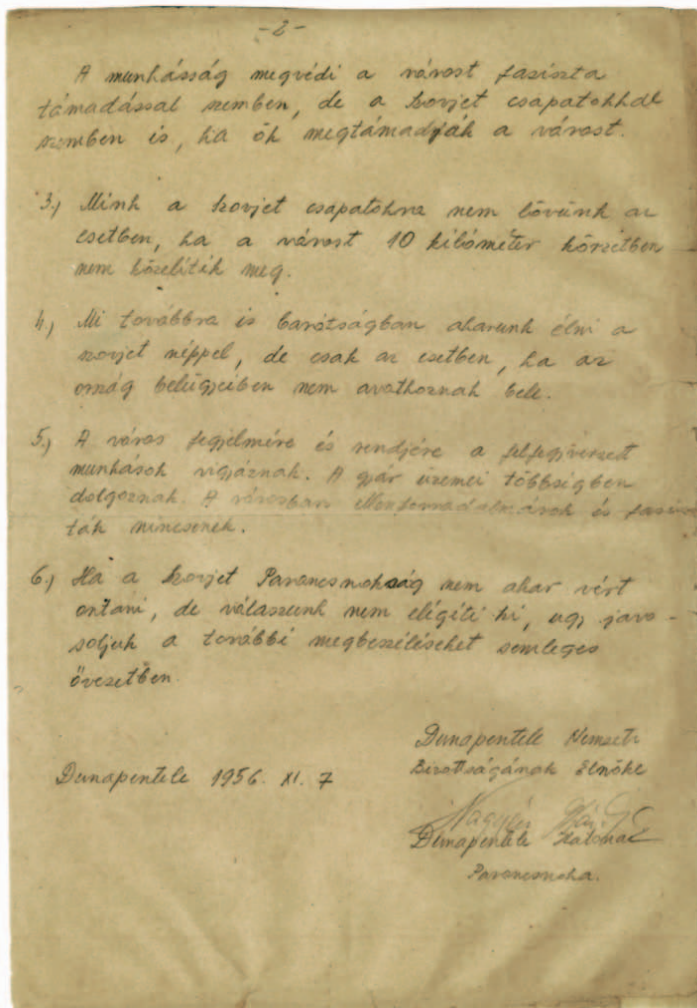
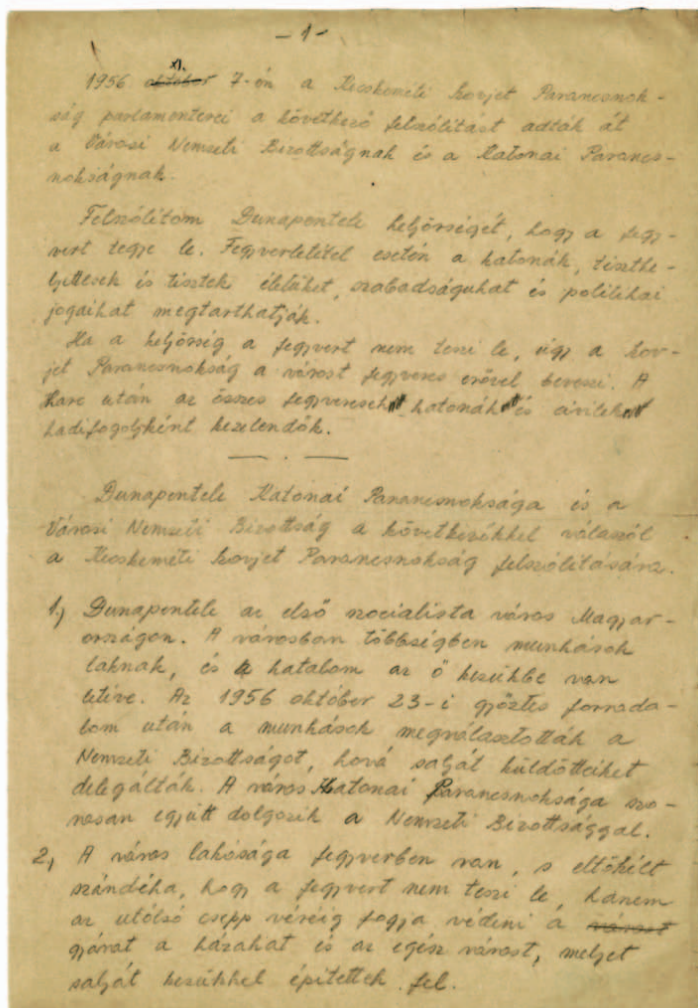
A szovjet támadás során a polgári lakosság és az alakulat tisztjei és katonái szétszaladtak. Bár Nagyéri megpróbálta újrászervezni a védelmet, ez nem volt lehetséges. Másnap Papp Vendel századossal Budapestre ment, hogy jelentkezzen az Országos Légvédelmi és Légierő Parancsnokságon. November 13-án érkezett vissza Dunapentele, ugyanis visszaküldték az alakulathoz mint ezredparancsnokot, ami azt is jelenti, hogy a tisztí nyilatkozatot aláírta, amely a Kádár-rendszernek tett egyfajta hűségeskü volt.

VALAKINEK FIZETNIE KELLETT

A honvédelmi miniszter december közepén elrendelte, hogy minden alakulat adjon írásos jelentést az októberi eseményekről. Dunapentelel 1957. január első napjaiban készültek el ezek, mind a kiegészítő parancsnokságnál, mind a légvédelmi tüzérezrednél (ez utóbbinál Papp Vendel és Nagyéri Károly a két aláíró, törzsfőnökként és ezredparancsnokként). A városi kiegészítő parancsnokság jelentése Nagyérire vonatkozóan a következő megjegyzést tartalmazza: „Az ellenforradalomban kifejtett tevékenysége következtében ma sem látom tisztán Nagyéri szds. szilárdosságát és elvhűségét.”

Eközben Veszprémben, a hadosztálynál is készült jelentés 1957. január 6-án az alakulat szerepével kapcsolatosan. Ugyanekkor a hadosztályparancsnokság elhárítóosztálya nevében Kerdivári Sándor százados is készített egy dokumentumot *Jelentés Nagyéri szds tevékenységéről a*

Az eredeti, kézzel írt válasz a szovjet ultimátumra

—→
A rendszerváltás után Nagyéri Károlyt rehabilitálták és ezredessé léptették elő

dunapentelei események részvételében való tisztázás céljából címmel. Nem meglepő tehát, hogy még ebben a hónapban eljárás alá vonták Nagyérit, és ezzel egy időben előzetes letartóztatásba is helyezték, *„mert a bűncselekmény súlya miatt szökéstől lehet tartani”*.

A január 30-án tartott, ún. felülvizsgálati tárgyalásán az alábbi indoklás hangzott el: *„Őn ellen bejelentés érkezett a bizottsághoz az alábbi ténykedésért: Fegyveres Erők Főparancsnoki teendők átvétele a forr. biz.-ba. Tűz pcs. kiadása a Szovjet csapatokra. Szovjet ellenes röplapok kiadása. Egyéb törvény ellenes intézkedések kiadása.”* A felülvizsgálati bizottság a következő álláspontra jutott: Nagyéri letartóztatásáig *„mint pcs.-nok esküjéhez hűen keményen helyt állt”* (sic!). A november 4. utáni időszak eseményeit azonban Nagyéri számlájára írta: november 4-én – kiszabadítása után – a *„Fegyveres Erők Főparancsnoki”* tisztségét elvállalta és ilyen minőségben a szovjet csapatok bevonulásáig, november 7-ig tény-

kedett. A város védelmét megszervezte, légvédelmi tüzer tartalékosokat vonultatott be, s a szovjet csapatok ellen tűzparancsot adott. Fegyvereket szerzett az ercsi alakulattól polgári személyek felfegyverzésére. Végül pedig tudomása volt *„uszító röplapok”* szerkesztéséről és kiadásáról, azokat aláírásával jóváhagyta. A felülvizsgálati bizottság ezért Nagyéri Károly százados tartalékállományba helyezését javasolta.

Az ügy azonban nem ért itt véget. A szovjetekkel szembeni ellenállásért valakiknek fizetniük kellett. A forradalom alatt létrejövő új szervezetek (munkástanácsok, nemzeti tanácsok) olyan emberekből álltak, akik szavazás útján töltötték be pozíciójukat, és kiérdemelték a nép bizalmát. A Kádár-kormány november 4. után a fegyveres harcban részt vevők mellett ezeket a *„kovászembereket”* tartóztatta le és ítélte el. Így került letartóztatásba Pados István, a Nemzeti Bizottság elnöke. Nagyéri végül Pados István és társai perébe került bele másodrendű vádlottként. Úgy tűnik, hogy az anyagokat külön kezelték, és csak március 29-én fűzték össze.

Az 1957. február 4-i vizsgálati tervben még nem szerepelt Nagyéri Károly. Február 13-án közölte a Fejér Megyei Rendőr-főkapitányság Vizsgálati Osztálya, hogy *„megbeszélést folytatunk Nagyéri K. szds ügyével kapcsolatban a dunapentelei egység katonai elhárítóival”*. A február 19-re keltezett összefoglaló jelentés Pados és társai ügyében már javasolta *„az ügy bizonyítását katonai vonalon foganatosítani”*. Javasolták gyorsított eljárással lefolytatni a tárgyalást, *„mivel a megyei PB határozata alapján március 15-ig érdemleges ítéletnek kell az ügyben születni”*. Az időzítés a MUK-tól *„Márciusban újra kezdjük!”* való félelem miatt volt fontos. Az ügy tehát a fegyveres ellenállás miatt katonai vonalra került, így megvolt a polgári és katonai szála is, teljesen összemosva.

Az 1957. május 20-i nyilvános tárgyaláson – bár a per bizonyos részletei zárt ajtók mögött folytak – a városi bíróság épületének nagytermében hét társával együtt Nagyéri bíróság elé állították. A kihallgatások leggyakoribb témája, valamint a bírósági tárgyalás során a két fő vádpont a Nagyéri által kiadott tűzparancs és a szovjet parla-

menterek ajánlatának elutasítása lett. Nagyéri mindvégig arra hivatkozott, hogy nem önszántából cselekedett, illetve a város védelmének megszervezése, a tűzparancs kiadása nem az ő gondolata volt, ő annak csak a végrehajtásáról gondoskodott.

ÍTÉLET, SZABADULÁS, SEMMISSÉG

A perben első fokon a Budapesti Katonai Bíróság hozott ítéletet. 1957. július 23-án a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés vezetésének büntette miatt életfogytiglani börtönbüntetésre, 8 év közügyektől történő eltiltásra ítélték, továbbá tisztségétől és díszeitől megfosztották s lefokozták. Másodfokon az ügy a Legfelsőbb Bíróság Katonai Kollégium Különytanácsához (Ledényi Ferenc tanácselnök) került, amely 1957. augusztus 23-án kelt jogerős ítéletével változatlanul hagyta a büntetést a következő indoklással: „*A II. r. vádlott cselekményének veszélyessége abban mutatkozik meg, hogy mint a Sztvi ezred parancsnoka csatlakozott az ellenforradalmi mozgalomhoz, abban vezető szerepet vállalt és katonai tudását felhasználva osztályhelyzetét, származását megtagadva az ellenforradalom erőit támogatta. Attól sem riadt vissza, h. még november 4-e után is azok ellen a szovjet emberek ellen forduljon, akiknek felszabadult életét és ennek folytán tiszti rendfokozatát köszönhetette. Mindezek ellenére a Legfelsőbb Bíróság ennél a vádlottnál sem látta szükségesnek a legsúlyosabb büntetés kiszabását [...] a különytanács úgy találta, hogy a katonai bíróság által kiszabott büntetés is elegendőnek mutatkozik, mind az általános visszatartó erő elérésére, mind pedig a vádlott átnevelésére.*”

Joggal merül fel a kérdés: valójában szigorú vagy a többi hasonló perrel összehasonlítva enyhébb ítélet született Nagyéri ügyében? Itt mindenképpen érdemes kiemelni, hogy az 1958-as ún. nagy katonai perek eljárása arra az 1956. évi törvényerejű rendeletre alapozódott, amely szerint a fegyveres ellenállás megkísérlését vagy akár annak csak előkészületét is kizárólag halállal lehetett büntetni. Kérdés, hogy Nagyéri hogyan „úsza meg” életfogytiglani börtönbüntetéssel. Az, hogy október 25-én sortűzet vezényelt, önmagában nem menthette volna meg.

Nagyéri pere viszonylag korán, 1957-ben zajlott, jóval a Nagy Imre-per előtt.

Mivel a sztálinvárosi harcnak nem volt halálos áldozata vagy sebesültje szovjet oldalon, a „szemet szemért, fogat fogért” elvet nem lehetett alkalmazni. Sztálinváros – mint a kommunista rendszer által megálmodott új, „modern” szocialista nagyváros – óvatos kezelést igényelt, tekintve, hogy az ellenállásban nemcsak katonák, hanem jelentős számban városi munkások is részt vettek. Nagyéri esetleges kivégzésével a kommunista hatalom minden bizonnyal mártírt csinált volna belőle – és kérdés, hogy ez a város lakosságát hogyan érintette volna. Hol állhatott volna meg a megtorlás? Kádárnak szüksége volt gazdasági eredményekre, így nem fordulhatott szembe a vas és acél városával.

Nagyéri Károly felesége 1957. május 29-én levélben kérte Kádár János segítségét férje felmentésében, hivatkozva öt gyermekükre. Tudjuk, hogy Nagyéri anyagát és ítéletét többször is átnézték a hatóságok, valószínűleg ennek folyamányaként büntetését 1961. december 6-án a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa 8 évre mérsékelte. Nagyéri Károly 1962. július 1-jén szabadult, még az 1963-as ún. nagy amnesztia előtt, köszönhetően annak az 1962-es új törvénynek, amely alapján a legfeljebb nyolcéves büntetéseket a bíróság harmadolhatta.

Szabadulása után a Dunai Vasműbe került, ahol kezdetben segédmunkásként dolgozott, majd minőségellenőrként ment nyugdíjba. Életének további részét viszonylagos elvonultságban töltötte, nem beszélt az eseményekről, távol tartotta magát a politikától. A város lakosai körében azonban élete végéig tisztelet övezte, atrocitás soha nem érte. A rendszerváltást követően, 1990. január 4-én a Budapesti Katonai Bíróság KNT. V. 65/1989 ügyszám alatt Nagyéri Károly ítéletét semmisnek nyilvánította. Rehabilitációja után, 1990. október 23-án Nagyéri Károlyt ezredessé léptették elő.

Nagyéri Károly élete, illetve a forradalom és szabadságharc alatti magatartása sok tekintetben tipikusnak mondható. Katonaként feladata a mindenkor regnáló politikai hatalom szolgálata volt. A forra-

dalom alatt egyaránt volt „gyilkos” és „hős”, megjárta a forradalmárok, majd a megtorlás éveiben Kádár börtönét is. Adott tűzparancsot a forradalmárok szétzavarására, majd november 4–5-én a szovjet csapatok ellen is. Annyi bizonyos, hogy Nagyérit szakértelme, fegyelmezettsége, határozottsága jó katonává és jó parancsnokká tette. Viszonylag sokáig – egészen első letartóztatásáig – tartotta magát a forradalom követeléseivel szemben, így került börtönbe. A november 4-i válságos helyzetnek „köszönhetően” kapott új „lehetőséget” bizonyítani. Bár Duna-pentelén folyt fegyveres védekezés a szovjetek ellen, 1957. januárig mégis ezredparancsnokként tevékenykedhetett, és az ellene lefolytatott pert is „megúsza” életfogytiglani börtönbüntetéssel. Ebben minden bizonnyal szerepet játszhatott Sztálinváros jelentősége a kommunista hatalom szemében, ez inthette óvatosságra a Kádár-kormányt. ♦

